

4 februarie 2020

„FONDURILE EUROPENE ȘI MEDIUL DE AFACERI” DEZBATERE PUBLICĂ, PALATUL VICTORIA, 22 IANUARIE 2020

FOLLOW-UP: RECOMANDĂRI AmCham

PROPUNERI PRIORITĂȚI DE INVESTIȚII SUSȚINUTE PRIN FESI 2021-2027:

INTRODUCERE

România are șansa de a utiliza de manieră constructivă experiența atragerii și utilizării fondurilor europene în 2 perioade bugetare anterioare, respectiv 2007-2013 și 2014-2020, precum și pe cea a exercițiilor de programare precedente. Utilizarea informațiilor privind structura, organizarea și acreditarea sistemului de management și control al fondurilor europene, performanța în absorbție, efectul atragerii acestora la nivelul economiei precum și contribuția utilizării acestor resurse pentru a atinge obiective de politici economice propuse la nivel național și european.

Până acum, modul dominant de a privi performanța în utilizarea fondurilor europene a fost prin excelență unul cantitativ. Această abordare a lăsat la o parte dimensiunea calitativă a procesului și a tratat marginal efectul utilizării acestor resurse asupra diverselor paliere economice (sectoare economice, regiuni, contribuția la formarea PIB sau VAB). Urmând această logică, este dificil de răspuns la întrebări precum rolul utilizării fondurilor europene în atenuarea impactului crizei economice la nivel național sau cum au contribuit acestea la consolidarea competitivității economiei naționale în contextul provocărilor globale.

Perioadele de programare bugetare europene nu sunt exerciții sterile de imaginație și nici nu se petrec într-un vid contextual. Din punct de vedere economic și al modelării politicilor economice naționale, România trebuie să își asume rolul de policy maker activ în contextul European, regional și global în care dorește să activeze. Așadar, exercițiul de programare 2021-2027 trebuie să ia în considerare contextul economic în care se desfășoară, prioritățile de politici economice europene, transpunerea lor la nivelul economiei naționale, modelul de creștere și dezvoltare autohton, strategiile sectoriale adecvate și apoi instrumentele de implementare potrivite. De asemenea, pentru a-și menține și potența competitivitatea, România trebuie să formuleze răspunsuri pertinente pentru problemele și provocările cu care se confruntă economiile moderne. Teme precum încălzirea globală și impactul acesteia asupra tehnologiilor existente, decarbonizarea proceselor productive, adoptarea noilor tehnologii și impactul acestora asupra utilizării forței de muncă, formarea profesională continuă și competitivitatea capitalului uman, procesul migrator și impactul asupra pieței muncii, adoptarea economiei circulare și impactul

tehnologiilor disruptive asupra modelelor economice sunt tot atâtea provocări care cer răspunsuri coerente din partea societăților moderne.

Alocarea resurselor este funcția fundamentală a oricărei economii. Așadar, transformarea sa într-un exercițiu birocratic, fără a fi fundamentat de studii de impact și înțelegerea modului în care aceste resurse/alocări vor influența piețele țintă, poate crea distorsiuni în funcționarea modelului economic la nivel național. Regulile privind concurența și ajutorul de stat de la nivel european au rolul de a limita efectele asupra piețelor la nivel european și nu național, această preocupare rămânând la nivelul statelor membre.

TEME ORIZONTALE

Procesul de programare este esențial pentru utilizarea cu folos a fondurilor europene.

Procesul de programare este o etapă esențială de analiză, înțelegere a modului de funcționare a modelului economic național și European și de formulare a unor soluții viabile pentru a rezolva problemele și provocările acestui model. Analizând exercițiile de programare anterioare, devine evident că abordarea preferată de decidenții de politici economice naționale a fost de a formula priorități și alocarea resurselor de manieră discreționară, în lipsa unui model coerent. Experiența acestor două perioade de programare anterioare demonstrează însă că impactul asupra economiei reale, din utilizarea fondurilor europene, este modest. Iar aceasta nu se datorează exclusiv performanței slabe în absorbție (volumul finanțărilor primite de la Comisia Europeană), ci faptului că respectivele proiecte odată implementate nu au produs efectele de antrenare dorite la nivelul economiei locale și apoi la nivelul economiei naționale. **Aceasta este provocarea fundamentală pe care România are a o rezolva în materia utilizării fondurilor europene.** România are șansa, în această perioadă, să utilizeze procesul de programare pentru a lua decizii importante cu privire la modelul de creștere și dezvoltare economică pe care și-l dorește, și apoi să formuleze politicile și strategiile economice la nivel sectorial pentru a operaționaliza acest model de creștere și dezvoltare. Un exemplu concret cu privire la exercițiul de programare al perioadei 2021-2027 este chiar Fondul de tranziție echitabilă (Just Transition Fund), propus de Comisia Europeană statelor membre pentru operaționalizarea Pactului Verde European (European Green Deal).

Design-ul instituțiilor din cadrul sistemului de management și control al fondurilor europene trebuie adaptat nevoilor beneficiarilor și exigențelor procesului de implementare.

Capacitatea administrativă a instituțiilor implicate în sistemul de management și control al fondurilor europene este esențială pentru derularea cu succes a programelor de finanțare. Dimensionarea personalului trebuie însă să țină seama de volumul fondurilor pe care acestea le gestionează precum și de performanța lor operațională. În acest context, ar trebui analizată și ideea descentralizării. Această abordare poate aduce beneficii în materia adaptării instrumentelor de finanțare nevoilor economiei locale, însă implementarea proiectelor finanțate ar trebui să urmeze aceleași rigori pentru a asigura lipsa distorsiunilor (level playing field). Așadar, a înființa autorități de management la nivel regional în cadrul anumitor programe operaționale s-ar putea dovedi inefficient. Costurile necesare în procesul de

programare, acreditarea, resursele umane suplimentare și costurile de operare și de asigurare a interpretării uniforme a cadrului legislativ pe parcursul implementării proiectelor finanțate din fonduri europene s-ar putea dovedi excesiv de mari comparativ cu avantajele. În plus, sistemul de management și control trebuie să fie adaptat prevederilor noilor regulamente europene pentru perioada de programare viitoare. Acest exercițiu s-a dovedit a fi în perioadele de programare anterioare complex și îndelungat. Aceasta a fost de altfel una dintre problemele pentru care absorbția efectivă a fondurilor europene a început cu întârziere la nivel național. Acest subiect trebuie rezolvat cu prioritate în perioada de programare viitoare.

Politicile naționale și sectoriale

România trebuie să definească un model de creștere și dezvoltare economică care să asigure calitatea vieții dorite de toți cetățenii ei. Un asemenea deziderat nu se poate atinge în absența unor politici economice coerente și aliniate cu obiectivele și instrumentele de finanțare la nivel național. Instrumentele și programele de finanțare nu pot ține locul unor astfel de politici de dezvoltare și nici nu este natural ca planurile și proiectele de dezvoltare ale companiilor private să fie modelate pentru a răspunde cerințelor unor instrumente de finanțare care nu țin cont de evoluțiile piețelor. Pentru aceasta, România trebuie să acorde atenție evoluțiilor globale și regionale și să integreze în politicile sale răspunsuri coerente pentru provocări contemporane. Un astfel de exemplu este nevoia de susținere a companiilor inovative, definirea unui răspuns național coerent pentru inițiativa Green Deal a Comisiei Europene sau pentru probleme precum dezvoltarea capitalului uman, alfabetizarea digitală și decarbonizarea economiei.

În perioadele de programare anterioare, procesul de alocare a resurselor a fost fundamentat de nevoie și nu a fost corelat cu capacitatea administrativă și maturitatea proiectelor.

Exemple în acest sens abundă în perioadele de programare anterioare. Dintre acestea, probabil cele mai grăitoare sunt cele ale programelor de finanțare destinate infrastructurilor de transport în cele 2 perioade de programare anterioare (POS 2007-2013 și POIM – secțiunea transport 2014-2020), mediu sau energie. Acestea au avut performanțe modeste în utilizarea fondurilor disponibile, în special din cauza capacității beneficiarilor și autorităților de management de a rezolva problemele inerente ce apar în implementare. **Propunerea pentru perioada de programare curentă este de a corela alocările și capacitatea administrativă pentru a evita astfel de probleme în viitor.** Timpul pe care-l avem acum la dispoziție poate fi utilizat pentru definirea sectoarelor care pot fi sprijinite cu fonduri europene și apoi începerea pregătirii portofoliului de proiecte pentru perioada de programare viitoare.

PROPUNERI

Propunerea 1: Îmbunătățirea eficienței energetice

Considerăm că România trebuie să propună ca potențiale priorități de investiții pentru exercițiul financiar 2021-2027 măsuri de sprijin pentru îmbunătățirea eficienței energetice, inclusiv prin instrumente de tip ESCO.

Propunerea 2: Modernizarea, extinderea și digitalizarea rețelelor de distribuție de electricitate și gaze naturale:

Electricitate:

- Rețele electrice inteligente (Smart Grid)
- Digitalizare stații
- Achiziții echipamente și sisteme inteligente
- Contorizare inteligentă, etc.

Gaze naturale:

- Modernizare rețelelor de distribuție de gaze
- Soluții monitorizare/citire la distanță
- Implementarea de materiale și tehnologii moderne: eficientizare
- Servicii avansate de management al distribuției (incluzând componente precum SCADA) etc.

Propunerile menționate mai sus vor avea multiple beneficii, atât de ordin economic, cât și social: creșterea performanței rețelelor, prin reducerea numărului și duratei întreruperilor, îmbunătățirea parametrilor energiei distribuite și a eficienței, prin reducerea pierderilor și costurilor de operare a rețelei, creșterea siguranței personalului, asigurarea continuă și pe termen lung a capacității de racordare în condiții de calitate, creșterea confortului și satisfacției sociale.

Rețelele de distribuție reprezintă un element strategic, cu rol de integrator și facilitator pentru tranziția către un sistem energetic cu emisii reduse, ele îndeplinind funcții cheie pentru a asigura flexibilitatea sistemului care să permită integrarea producției de energie din surse regenerabile, rolul activ al prosumatorilor sau demand-side management. Decarbonizarea sistemului energetic înseamnă integrarea capacităților de generare descentralizate și nu se poate realiza fără rețele moderne și digitalizate.

Propunerea 3: Sprijin pentru investiții în flexibilitatea sistemului energetic național

În condițiile în care noul PNIESC prevede instalarea a cca 7000 MW în noi capacități de producție a energiei electrice din surse regenerabile de energie până în anul 2030, sistemul energetic național va avea nevoie de investiții rapide în creșterea adecvanței și flexibilității.

În timp ce creșterea adecvanței este adresată de către Transelectrica prin proiecte de investiții menite a întări capacitatea rețelei de transport de înaltă tensiune și a capacităților de interconexiune trans-frontalieră, flexibilitatea va avea nevoie de ajutor de stat în diverse forme,

incluzând ajutor de stat pentru investiții sub forma alocării de fonduri structurale pentru noi capacități.

Aceste noi capacități, de tip producție descentralizată de energie, stocare, soluții pentru consum dispecerizabil, trebuie să fie disponibile chiar înainte de noile capacități de producție din surse regenerabile, pentru a da operatorului de sistem confortul că se pot mobiliza rezervele /serviciile tehnologice de sistem necesare pentru funcționarea sigură a sistemului energetic național. În paralel, va/poate avea loc o retragere a unor capacități pe combustibili fosili care asigurau părți din reglajul necesar – aceasta doar ridică stringența intervenției noilor capacități de flexibilizare. Trebuie avută în vedere durata necesară în România între momentul deciziei de investiții și momentul primei producții comerciale de electricitate pentru capacitățile de tip „centralizat”, de mari puteri instalate, prezentate în documentele de strategie ale autorităților – o durată medie ar fi de 6 ani, timp în care alte capacități de tip „centralizat” ar putea fi retrase pe motive de stare tehnică sau conformitate de mediu.

Instrumentele de piață disponibile actualmente pentru asemenea noi capacități nu sunt suficiente pentru a menține apetitul investitorilor privați și atunci ajutorul sub formă de fonduri structurale pentru astfel de investiții este crucial.

Cele descrise mai sus sunt specifice României, care are un grad de interconexiune redus cu alte țări membre ENTSO-E din cauza poziției sale geografice și a istoricului/stadiului dezvoltării liniilor de interconexiune. Autoritățile trebuie să întreprindă pași hotărâți în direcția promovării investițiilor private în domeniul flexibilității pentru a adresa o urgență a României.

Propunerea 4: Sprijin pentru programe de instruire pentru angajații din companii

Promovarea programelor de instruire și a infrastructurilor de instruire pentru companii private

Profesionalizarea personalului din companii private este o condiție esențială a dezvoltării economice durabile. O abordare strategică a unor funcții esențiale precum managementul resurselor umane contribuie direct la creșterea economică solidă a companiilor, în special în sectoarele cu potențial ridicat de dezvoltare sau în zonele geografice în curs de dezvoltare rapidă. Oferta actuală de programe de învățare pe tot parcursul vieții pentru specialiștii în resurse umane nu răspunde nevoilor economiei în creștere. Pe de o parte, programele certificate internațional sunt costisitoare și pot fi considerate prohibitive pentru companiile mai mici. Pe de altă parte, la programele dezvoltate în universități (programele de masterat) participă în majoritatea cazurilor absolvenți recenti, fără o experiență de lucru solidă și fără abilități practice de lucru.

Sprijin pentru programe de instruire adresate angajaților pentru a aborda probleme specifice legate de muncă, cum ar fi managementul stresului, managementul timpului, inteligența emoțională și/sau competențe de nișă necesare în domenii în care inovația și noile tehnologii necesită înprospătarea constantă a cunoștințelor și aptitudinilor forței de muncă

Sănătatea mintală în mediul de muncă devine o prioritate din ce în ce mai mare pentru Organizația Mondială a Sănătății și pentru Uniunea Europeană. Încă din mai 2019, OMS a clasificat *burn-out-ul* drept un fenomen profesional recunoscut. Cu toate acestea, în România există puține programe care abordează problema în mod consecvent și este nevoie de mai multă sensibilizare cu privire la recunoașterea simptomelor de stres, atât în mediul privat, cât și în cel public.

Propunerea 5: Având în vedere limitările de finanțare directă a companiilor mari prin FESI, scheme de ajutor de stat precum HG807 trebuie reluate și post 2020 pentru a stimula investițiile în economia românească. Sprijin pentru:

- extinderea facilităților de producție/ stocare – achiziție de echipamente, investiții în clădiri (inclusiv investiții în eficiența energetică)
- automatizarea proceselor de producție pentru creșterea productivității și a competitivității pe o piață afectată profund de lipsa forței de muncă specializate: robotică, IA
- ERP

Propunerea 6: Dezvoltarea unui program operațional dedicat sectorului sănătății – Sectorul sănătății este un candidat peren pentru finanțarea din fonduri europene. Problemele care au grevat utilizarea fondurilor europene (pentru tipurile de obiective definite eligibile în perioada de programare curentă) au fost în linii mari asemănătoare cu cele care au întârziat absorbția și în cazul celorlalte tipuri de proiecte din categoria infrastructurilor fizice. Așadar, definirea unui Program Operațional distinct nu va rezolva de la sine problemele de capacitate administrativă, maturitate a proiectelor, capacitate de implementare a beneficiarilor publici și privați cu care ne-am confruntat în trecut. Rezolvarea acestor probleme trebuie corelată pentru a asigura utilizarea coerentă a acestor resurse la nivelul economiei. Dezvoltarea unui program operațional presupune rezolvarea problemelor amintite mai sus și apoi integrarea tipurilor de intervenții care nu pot fi finanțate din acest program, în programe operaționale complementare (de ex: formarea personalului trebuie integrată cu intervenții finanțate din FSE etc).

Dintre intervențiile care ar putea fi finanțate în cadrul acestui program operațional amintim:

- **Cercetare dezvoltare/inovare/e-health/modernizare, creșterea siguranței și asigurarea trasabilității sângelui și a produselor derivate din sânge** pentru entități publice sau private, utilizând tehnologii sau terapii medicale de ultimă generație, **genomica**, tehnologii medicale inovative, non-invazive, minim invazive și asistate robotic sau cu inteligență artificială.
- Investiții în infrastructura de sănătate publică sau privată pentru prevenție, diagnostic și tratament prin terapii și proceduri inovative, non-invazive, minim invazive și asistate robotic sau cu inteligență artificială (activități eligibile: reabilitare **infrastructură**,

dotare echipamente medicale și consumabile, software, servicii de mentenanță, training pentru utilizarea acestora)

- Investiții în **dezvoltarea și dotarea centrelor publice sau private de educație medicală și simulare** pentru terapii și proceduri inovative, non-invazive, minim invazive și asistate robotic sau cu inteligență artificială. Beneficiari: entități publice (universități/institute de cercetare/spitale, autorități publice, asociații, ONG) sau entități private.
- **Educație medicală:** formarea și perfecționarea profesioniștilor care activează în domeniul medical pentru terapii și proceduri inovative, non-invazive, minim invazive și asistate robotic sau cu inteligență artificială. Beneficiari: entități publice (universități/institute de cercetare/spitale, autorități publice, asociații, ONG) sau entități private.
- **Program screening: cadiologie, neurologie, oncologie (cancer pulmonar/de sân/de prostată/de col uterin etc), boli rare și afecțiuni congenitale.**
- Investiții ale IMM-urilor care au ca obiect de activitate **crearea, extinderea sau modernizarea infrastructurii** (respectiv imobile) care deservește exclusiv activitățile medicale ale operatorilor publici și privați. Beneficiari: entități publice și private, dezvoltatori de imobile dedicate activității medicale.

Propunerea 7: Adoptarea noilor tehnologii/digitalizarea și alfabetizarea digitală precum și măsurile de sprijin ale adoptării modelelor de afaceri circulare la nivelul economiei naționale sunt teme care trebuie tratate ca fiind transversale (valabile pentru toate sectoarele de activitate). Este necesar ca aceste măsuri de sprijin pentru companii să fie decuplate de instrumentele de sprijin pentru sectoarele de activitate considerate prioritare în contextul Strategiei de Specializare inteligentă pentru că scopul lor este de a spijini adopția pe scară largă a noilor tehnologii, respectiv modele de business la nivelul economiei naționale. Fiecare dintre aceste obiective sunt aliniate cu strategii și obiective de politici europene, astfel încât sprijinirea din fonduri europene este eligibilă.

Propunerea 8: În cadrul OP1, ar trebui avut în vedere faptul că activitatea de cercetare-dezvoltare se derulează preponderent în companiile mari, întrucât acestea:

- au interes major în implementarea soluțiilor inovative, atât în zona de competitivitate (inovare de produs sau servicii) cât și în zona de optimizări procese,
- au bugete alocate și derulează astfel de activități intern sau în colaborare cu universități sau institute de CDI,
- sunt dispuse să își asume riscul de rezultat (activitatea de CDI să nu producă rezultatul dorit),
- au capacitatea de cofinanțare a proiectelor mari de investiții în CDI (atât OPEX, cât și CAPEX),

- sunt direct interesate de transferul tehnologic al rezultatelor cercetării din mediul academic în mediul economic.

În prezent există dificultăți în transferul rezultatelor cercetării din mediul academic în mediul economic deoarece rezultatele, brevetele sau prototipurile oținute în laborator la scară mică și cu materiale scumpe, necesită investiții mari pentru dezvoltarea experimentală la scară industrială, inclusiv proiectare de echipamente. Aceste bugete sunt greu de asumat de către companiile private fără o garanție a rezultatului și a recuperării acestei investiții.

În concluzie, propunem:

- **Continuarea includerii companiilor mari (cel puțin MID CAPS) în lista solicitanților eligibili pentru programele de finanțare pentru cercetare-dezvoltare-inovare** (pe modelul POC 2014-2020).
- **Finanțarea investițiilor în transferul tehnologic, dezvoltarea experimentală și introducerea în producția de serie a rezultatelor activității de CDI derulate de universități și institute de cercetare** (pe modelul POC 121 – Proiect tehnologic inovativ).

Propunerea 9: Încurajarea inițiativei antreprenoriale prin includerea, în cadrul OP4, a unui **program care să acorde start-up-urilor sprijin financiar pentru atragerea de talente** și persoane experimentate în funcții executive (C-levels), inclusiv importul acestora din țările Uniunii Europene.

Propunere 10: Investiții pentru sustenabilitate și mediu

Investiții în instalații pentru colectarea separată a deșeurilor și Capacități suplimentare pentru reciclarea deșeurilor. Investiții în instalații pentru colectarea separată a deșeurilor și capacități suplimentare pentru reciclarea deșeurilor. Dezvoltarea unor tehnologii noi pentru îndeplinirea obiectivelor Directivei europene a plasticelor de unică folosință. Creșterea gradului de sustenabilitate operațională precum și respectarea angajamentelor asumate de România în contextul transpunerii acquis-ului comunitar relevant în domeniu și evitarea procedurilor de încălcare a Tratatului care decurg din nerespectarea acestora.

Schimbările de legislația de mediu la nivel european, dar și local, au generat un context favorabil unor investiții care să faciliteze tranziția către o economie circulară, precum și inovația în domeniul deșeurilor de ambalaje. Nu în ultimul rând, obiectivul economiilor europene de a deveni neutre din punctul de vedere al emisiilor de carbon nu se poate realiza decât prin investiții susținute în sustenabilitatea operațiunilor și a întregului lanț de producție și consum.

Propunere 11: Investiții în transportul intermodal

Investițiile în infrastructura de transport sunt o necesitate pentru dezvoltarea economiei și pentru valorizarea întregului potențial economic al României. Pentru eficientizarea transportului, reducerea costurilor de transport și alinierea cu țintele propuse în European Green Deal, sunt necesare investiții în noduri multimodale care să permită preluarea bunurilor transportate pe căile rutiere și aeriene și să faciliteze transportul și distribuirea lor pe căile

feroviare și maritime, în linie cu țintele stabilite la nivel european (75% din bunurile transportate în interiorul pieței unice ar trebui transportate pe căile feroviare sau pe căile navigabile din interiorul continentului).

În planul mobilității urbane, transportul intermodal vine în sprijinul efortului administrațiilor locale de a reduce traficul din interiorul marilor orașe, de a încuraja utilizarea transportului public în comun și de a reduce poluarea, facilitând accesul persoanelor care vin din afara centrelor urbane către zonele unde sunt concentrate activități economice, oferind, în același timp, și oportunități pentru dezvoltarea activităților comerciale în jurul acestor noduri.